

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України
Глухівський національний педагогічний університет імені
Олександра Довженка
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Харківський національний педагогічний університет імені
Г.С. Сковороди
Херсонський державний університет
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Мукачівський державний університет
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

ЗБІРНИК

матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції

**«Дошкільна і початкова освіта в
євроінтеграційному та національному вимірах»**

10 квітня 2026
(електронне видання)

Суми 2026

Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
Kherson State University
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Izmail state university of humanities
State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University»
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky
International Academy of Applied Sciences in Lomza (Republic of Poland)

Collection

*of materials of the II International Scientific and Practical
Conference*

«Preschool and Primary Education in the Context of European Integration and National Dimensions»

10 april 2026

SUMY 2026

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 1

ЄВРОПЕЙСЬКІ Й НАЦІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ / EUROPEAN AND NATIONAL TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THEORY AND METHODOLOGY OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION

Юлія АНЦИФЕРОВА, Лариса ПУШКАР ЗАСОБИ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	14
Єлизавета БАРАННІК ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ	18
Юлія БАРАННІК ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТА ШТУЧНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕТОДИКУ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	22
Ольга БОВА, Алла КОЛИШКІНА РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	26
Вікторія БУЛИГА, Ольга ВАСЬКО РОЗВИТОК НАПОЛЕГЛИВОСТІ ТА ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПОМИЛОК У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ	30
Світлана БУТКО СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	34
Поліна ВІНІЧЕНКО МАТЕМАТИЧНІ ЗАДАЧІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	38

Олена ШРАМЧЕНКО ОРГАНІЗАЦІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	211
--	-----

Тетяна ЯКОВИШИНА ЗАСОБИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	216
--	-----

Максим ЯРОВИЙ, Олена ГАВРИЛО ТЕХНОЛОГІЯ «ОСВІТНІЙ ГЕОКЕШИНГ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	219
---	-----

Наталія ЯРОЩУК, Оксана МЕЛЬНИЧУК СЕНСОРНО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	225
---	-----

СЕКЦІЯ № 3

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ / TRAINING FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Oksana BILIER FORMATION OF MEDIA CULTURE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF STUDYING METHODS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING	230
--	-----

Ольга БОНДАРЕНКО ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	235
---	-----

Олег БІРЮК РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	238
---	-----

3. Дмитрієва І.В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2016. Випуск 7(1). С. 90-99.
4. Каплієнко А.І. Формування готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до командної роботи в умовах інклюзії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2022. 246 с.
5. Путров С.Ю. Командний підхід до організації корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2024. Серія 19. Випуск 46. С. 91-97.
6. Таранченко О.М. Концептуальні кластери інклюзивної освіти: переосмислення задля втілення в повоєнний період. *Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти: матеріали VI Всеукр. міжгал. наук.-практ. онлайн-конф. (26-31 березня 2025 року, м. Київ, Україна)*. 2025. С. 1266-1277.
7. Щетина Т., Гашенко О. Психологічні засади навчання школярів в інклюзивному освітньому середовищі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 4 (138). С. 45-54.
8. Щусь О.А. Командна робота в умовах інклюзії. *Всеосвіта*. 2025. <https://vseosvita.ua/library/komandna-robota-v-umovakh-inkliuzii-897784.html> (дата звернення: 16.03.2026).

Тетяна Яковишина
Рівненський державний гуманітарний університет

ЗАСОБИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Наразі в Україні широко використовують термін «діти з особливими освітніми потребами», який є дослівним перекладом англomовного терміну «children-with special needs». В умовах нашого соціуму означений термін не визначає, які, власне, «потреби» маються на увазі, які з них є «спеціальні» (або особливі), а які – ні. У той же час змістовий бік поняття «особливі освітні потреби» наразі має виключно психолого-педагогічне наповнення [1].

Термін «особи з особливими потребами» був запропонований у Саламанській декларації, де зазначається, що «особливі потреби»

стосуються всіх осіб, чиї потреби залежать від різної фізичної чи розумової недостатності або труднощів, пов'язаних із навчанням [1].

Згідно з підходами ЮНЕСКО та сучасної інклюзивної педагогіки, особливі освітні потреби виникають тоді, коли дитині необхідні: адаптовані методи навчання; спеціальні педагогічні підходи; додаткові освітні послуги; допоміжні засоби навчання; підтримка фахівців (логопеда, психолога, асистента вчителя).

Хто належить до дітей з особливими освітніми потребами? До цієї категорії можуть належати діти, які мають:

1. Порушення психофізичного розвитку (порушення слуху; порушення зору; порушення опорно-рухового апарату; інтелектуальні порушення; тяжкі порушення мовлення; аутизм; дитячий церебральний параліч).

2. Труднощі у навчанні (специфічні порушення читання, письма чи рахунку (наприклад, дислексія).

3. Соціальні або мовні бар'єри (діти з родин мігрантів; діти, для яких мова навчання не є рідною; діти з соціально вразливих сімей тощо).

4. Інші освітні труднощі (обдаровані діти, які також можуть потребувати спеціальних освітніх умов; діти з тривалими захворюваннями; діти, які пережили травматичний досвід тощо) [1].

У межах Альтернативної та додаткової комунікації (Augmentative and Alternative Communication – ААК) розглядають різні способи передачі повідомлень, що замінюють або підтримують усне мовлення. АДК застосовується для дітей, які мають: порушення мовлення; інтелектуальні порушення; аутизм; дитячий церебральний параліч; тяжкі мовленнєві затримки [2].

Отож, метою використання АДК є розвиток функціональної комунікації, соціальної взаємодії та участі в освітньому процесі. Так, засоби альтернативної та додаткової комунікації (АДК) є важливими інструментами для розвитку комунікації у дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. Вони забезпечують доступ до освіти та допомагають дітям, які мають порушення мови, слуху, рухової функції або когнітивні порушення, виражати свої думки, потреби та почуття. Роль цих засобів можна розглядати з кількох аспектів:

1. Розвиток комунікаційних навичок. АДК дають дітям змогу спілкуватися з оточуючими, коли традиційні методи комунікації (вербальна мова, жести) є складними або неможливими через фізіологічні чи когнітивні обмеження. Це можуть бути: системи жестів, наприклад, мовлення жестами для дітей з порушеннями слуху; комунікативні пристрої, що дозволяють дітям вибирати картинки або літери для формулювання слів; інтерфейси, що використовують

комп'ютерні технології (мобільні додатки, сенсорні екрани), які інтерактивно сприяють розвитку мовлення та соціальних навичок.

2. Покращення соціальної взаємодії. Діти з особливими освітніми потребами часто відчують труднощі у соціальних взаємодіях, що може призводити до ізоляції або депресії. АДК сприяють розширенню соціальних зв'язків та формуванню емоційної та соціальної компетентності: діти можуть спілкуватися з однолітками та вчителями, обмінюватися думками, що знижує бар'єри та сприяє їхній інтеграції в соціум. Підвищення рівня автономії та самовираження дозволяє дітям відчувати себе більш впевнено в соціальних ситуаціях.

3. Освітній прогрес. Завдяки АДК, діти з особливими освітніми потребами можуть отримати доступ до навчального матеріалу, що допомагає їм зрозуміти та засвоїти нову інформацію: інтерактивні навчальні матеріали, які включають візуальні, аудіо та тактильні елементи, допомагають дітям краще засвоювати навчальний матеріал. Вони дозволяють дітям виражати думки та ставити запитання, що позитивно впливає на їхнє навчання.

4. Індивідуалізація підходів. АДК дозволяють вчителям та спеціалістам адаптувати навчання до індивідуальних потреб кожної дитини. Вибір засобів допоміжної комунікації залежить від рівня розвитку дитини, її порушень і переваг: вибір відповідних комунікативних стратегій дозволяє враховувати індивідуальні особливості та забезпечувати більш ефективне навчання та розвиток.

5. Роль у розвитку емоційної сфери. Діти з особливими освітніми потребами часто мають обмежену здатність виражати свої емоції. АДК допомагають їм це робити, що сприяє розвитку емоційної інтелігентності: використання карток або електронних засобів для вираження емоцій або бажань дозволяє дітям краще розуміти і контролювати свої почуття [3].

Таким чином використання АДК сприяє: розвитку мовленнєвих навичок, адже вона не гальмує мовлення, а навпаки стимулює його розвиток; формуванню соціальної взаємодії (діти можуть ініціювати спілкування з однолітками та вчителями); зниженню поведінкових труднощів, оскільки багато проблемної поведінки виникає через неможливість висловити потребу; підвищенню навчальної активності (діти можуть відповідати на запитання, брати участь у групових завданнях); формуванню самостійності (дитина отримує інструмент для вираження власної думки).

Ефективність використання АДК в освітньому процесі залежить від кількох умов: індивідуального підбору засобів комунікації; систематичного використання у навчальному процесі; співпраці

вчителя, асистента, логопеда та батьків; включення комунікативних засобів у повсякденні навчальні ситуації.

Отже, засоби альтернативної та додаткової комунікації є важливим компонентом у розвитку комунікаційних, соціальних та освітніх навичок дітей з особливими освітніми потребами. Вони забезпечують доступ до знань, покращують взаємодію з іншими людьми і сприяють розвитку особистості, що в свою чергу допомагає дітям інтегруватися в суспільство та підготуватися до самостійного життя.

Засоби альтернативної та додаткової комунікації є важливим інструментом розвитку комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку. Їх системне використання в освітньому середовищі сприяє соціальній інтеграції, формуванню мовленнєвої активності та підвищенню якості освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник / авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.

2. Про методичні рекомендації «Використання методів альтернативної та додаткової комунікації у закладах освіти» / Укладачі: Л. Самсонова, М. Дмитрієва, М. Чайка, Г. Усатенко та ін. МОН України №4/2373-22 від 09.09.2022.

3. Чайка М., Усатенко Г., Кривоногова О. Альтернативна і додаткова комунікація. Допоміжні технології: можливості для розвитку та спілкування. Київ: ФОП Усатенко Г., 2021. 32 с.

**Максим Яровий,
Олена Гаврило**

*Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка*

ТЕХНОЛОГІЯ «ОСВІТНІЙ ГЕОКЕШИНГ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування екологічної свідомості дітей старшого дошкільного віку визначається однією з ключових проблем сучасної освіти, зумовленою загостренням екологічної ситуації у світі та необхідністю виховання відповідального ставлення до природи з раннього віку. Саме у дошкільному періоді закладаються основи ціннісного